

Obsah

Úvod	1
1 Výzkum středověké keramiky v Čechách a na Moravě – témata, metody, přístupy (L. Čapek – K. Těsnohlídková)	4
1.1 Konec 19. až počátek 20. století – „starožitnické“ období	4
1.2 Padesátá až šedesátá léta 20. století, počátky systematického studia – typologická fáze	6
1.3 Sedmdesátá a osmdesátá léta 20. století, vlivy procesuální archeologie – formalizace postupů, tvorba regionálních sekvencí	13
1.4 Devadesátá léta 20. století – kontextuální fáze a hledání nových témat studia středověké keramiky	17
1.5 První dvě dekády 21. století – pokračující kontextuální přístup, interdisciplinární pojetí	20
1.6 Výzkum středověké keramiky v 21. století – další směřování	23
2 Technologie výroby keramiky (L. Čapek – K. Těsnohlídková – K. Slaviček)	26
2.1 Vlastnosti a složení keramických surovin	27
2.2 Získávání a zpracování surovin do keramické hmoty	34
2.3 Techniky formování nádob	37
2.3.1 Vývoj technik formování ve vrcholném a pozdním středověku	43
2.4 Hrnčířské kruhy a jejich konstrukční podoba	44
2.5 Sekundární úpravy nádob	50
2.5.1 Glazování keramiky	53
2.7 Sušení a výpal keramiky	56
2.8 Hrnčířská pracoviště, pece a další primární doklady výroby	60
2.9 Skladování a transport	70
3 Regionalizace keramiky – nástin hlavních výrobně-distribučních okruhů a jejich chronologie (L. Čapek – R. Procházka – L. Sedláčková – K. Těsnohlídková)	71
3.1 Regionalizace keramické produkce v Čechách ve středověku (LČ)	73
3.2 Změny tradiční produkce na přelomu 12. a 13. století v Čechách	74
3.3 Praha a okolí	75
3.4 Střední Čechy	81
3.5 Severozápadní Čechy	88
3.6 Severní Čechy	94
3.7 Severovýchodní Čechy	98
3.8 Východní Čechy	103
3.9 Západní Čechy	111
3.10 Jižní Čechy	119
3.11 Regionalizace keramické produkce na Moravě ve středověku (RP, LS, KT)	127
3.12 Změny tradiční produkce od přelomu 12. a 13. století na Moravě	128
3.13 Jihomoravská oblast	129
3.14 Příhraniční pás jižní Moravy	136
3.15 Přejídné pásmo mezi jihomoravským a severomoravským okruhem	137
3.16 Českomoravská vrchovina	138

3.17	Východní a jihovýchodní Morava	147
3.18	Střední a severní Morava	154
3.19	Severozápadní Morava	160
3.20	Loštická a červeně malovaná keramika severomoravského okruhu a keramika bělavého střepu a s tmavě šedým povrchem kovového vzhledu	164
3.21	České Slezsko	166
4	Nálezové kontexty středověké keramiky, jejich akvizice a problematika formativních a postdepozičních procesů (L. Čapek)	170
4.1	Keramické soubory ze středověkých městských lokalit	172
4.2	Keramické soubory z vesnických sídlišť	176
4.3	Keramické soubory z opevněných sídel (hradů, tvrzí, dvorů)	179
4.4	Keramické soubory z okolí kostelů a z klášterního prostředí	181
4.5	Keramika ze středověkých pohřebišť	183
4.6	Keramika z výrobních areálů (areály hrnčířské výroby, montánní areály)	183
4.7	Mincovní depoty a ostatní solitérní nálezy keramiky	185
5	Analýza keramiky (L. Čapek – K. Těsnohlídková – L. Sedláčková)	187
5.1	Deskripce keramiky a její druhy (LČ)	188
5.2	Deskripce keramické hmoty, tříd a skupin (LČ)	191
5.2.1	Určování keramických tříd	199
5.3	Deskripce technických znaků (LČ, KT)	209
5.3.1	Stopy po formování nádob	211
5.3.2	Orientace částic v keramické hmotě	212
5.3.3	Stopy formování na tělech nádob	213
5.3.4	Stopy po zeslabování stěn	215
5.3.5	Stopy na dnech nádob	217
5.3.6	Výrobní vady po formování	221
5.3.7	Stopy po úpravách povrchů	222
5.3.8	Stopy po sušení a výpalu	223
5.3.9	Výrobní vady vzniklé při výpalu	227
5.3.10	Stopy související s používáním keramiky a postdepozičními procesy	228
5.4	Klasifikace keramických tvarů – typologická a stylistická analýza (LČ, LS)	230
5.5	Objem keramických nádob	236
5.6	Přehled tvarů středověké keramiky (LS)	238
5.6.1	Kuchyňská, stolní a zásobní keramika	242
5.6.2	Technická keramika	252
5.6.3	Ostatní zvláštní keramické tvary	255
5.7	Deskripce morfologických prvků (LČ)	258
5.7.1	Deskripce okrajů	260
5.7.2	Deskripce tvaru ústí a jeho křivky	266
5.7.3	Deskripce hrdla	266
5.7.4	Deskripce plece a výduti	267
5.7.5	Deskripce spodních částí těla	268
5.7.6	Deskripce den	268
5.7.7	Deskripce funkčních aplikací	269
5.8	Deskripce výzdoby (LČ)	272
5.9	Kvantifikace keramiky (LČ)	280
5.9.1	Počet keramických zlomků, jedinců a tvarů	282
5.9.2	Hmotnost keramických zlomků	282
5.9.3	Velikost keramických zlomků	284
5.9.4	Tloušťka keramických zlomků	284
5.9.5	Index fragmentarizace	285

5.9.6	Hustota zlomků	286
5.9.7	Měření průměrů a délky oblouku okrajů a den	286
5.9.8	Stanovení minimálního počtu tvarů a typů nádob	287
5.9.9	Diverzita (heterogenita) keramických souborů	290
5.9.10	Slepitelnost keramických zlomků a jejich distribuce	292
6	Syntéza keramických souborů a statistické vyhodnocení (L. Čapek)	293
6.1	Uspořádání statistických dat a jejich grafická prezentace	294
6.2	Metody vzorkování a inferenční statistické metody	296
6.3	Explorační a vícerozměrové statistické metody	297
6.3.1	Seriace	297
6.3.2	Korespondenční analýza	299
6.3.3	Shluková (clusterová) analýza	302
6.3.4	Analýza hlavních komponent / faktorová analýza	303
6.4	Validace statistických metod	307
6.5	Prostorová analýza keramiky	307
7	Datování keramiky a archeologických kontextů (L. Čapek)	312
8	Teoretické modely, přístupy a interpretace (L. Čapek)	320
8.1	Ekonomické interpretace keramiky (organizace, specializace, inovace, obchod a distribuce)	328
8.1.1	Změny a inovace v keramické výrobě	344
8.1.2	Ekonomický status, spotřeba a tržní hodnota	352
8.2	Sociální interpretace keramiky (sociální organizace výroby, sociální postavení hrncířů, identita, gender)	354
8.2.1	Sociální organizace výroby	354
8.2.2	Sociální postavení hrncířů	356
8.2.3	Sociální status uživatelů a kontext užití	357
8.2.4	Etnicita	358
8.2.5	Sociální identita	360
8.2.6	Habitus a gender	362
8.3	Funkce keramiky v soudobé kultuře a každodennosti	363
8.3.1	Sekundární funkce nádob	368
8.3.2	Terciární účel, reutilizace keramiky	372
8.3.3	Recyklace keramiky	373
8.3.4	Životnost, kumulace keramiky a reparace	375
8.4	Symbolické významy a komunikace keramiky (exprese)	377
9	Metody dokumentace keramiky (L. Čapek – V. Nosek – S. Plchová – J. Plzák)	383
9.1	Kresebná dokumentace (LČ, SP)	383
9.1.1	Příklad dokumentace keramické nádoby	388
9.1.2	Kresebná dokumentace zlomkové keramiky	391
9.1.3	Grafická úprava a archivace kreseb	397
9.2	Fotografická dokumentace (LČ)	397
9.2.1	Fotografická dokumentace keramické nádoby	401
9.2.2	Fotografická dokumentace zlomkové keramiky	403
9.2.3	Digitální úprava fotografií a archivace	404
9.3	2D a 3D digitální dokumentace keramiky (LČ, JP, VN)	406
10	Konzervování a restaurování keramiky (T. Zemancová)	412
10.1	Současné standardy a postupy v konzervování-restaurování keramiky	413
11	Petrografie keramiky (L. Čapek – K. Slavíček)	419
11.1	Archeometrie keramiky ze Žďáru nad Sázavou – Staré město	424
11.1.1	Metodika	425
11.1.2	Definice produkčních skupin	425

11.1.3 Interpretace provenience	425
12 Experimentální výzkum keramiky (K. Těsnohlídková)	430
Závěr	438
Prameny a literatura	440
Summary	508
Seznam autorů	513